

Het is 10-voor-12 voor een aantal bedreigde vlinders in Nederland. De Vlinderstichting Vlinderteams gevormd, die de overheid en andere groenbeheerders helpen bij vlindervriendelijk onderhoud. Zo lukt het misschien deze vlinders voor Nederland te behouden.

De vlinders die niet ernstig bedreigd zijn, kunnen echter ook best een steuntje in de rug gebruiken. U kunt helpen om de vlinders die in tuinen voorkomen, een goede toekomst te geven. In de tuin is helpen soms makkelijk en zelfs leuk.

Tekst en foto's (tenzij andere naam bij foto): W. Huisman

Sier-uien; plezier voor twee

Sier-uien of alliums zijn mooie bloembollen voor onze tuin. De bloemen bestaan vaak uit een heleboel kleine bloemetjes die samen een bol vormen. Na de bloei behouden veel soorten een mooi silhouet.

Alliums zijn ook zeer aantrekkelijk voor insecten, waaronder vele vlinders. Ieder klein deelbloemetje produceert namelijk nectar, een belangrijke voedselbron voor vlinders. Zowel dag- als nachtvlinders zullen van de nectar drinken.

Een sier-ui zou echter geen ui zijn als je er niet af en toe van moet huilen. Allereerst is het vaak lelijke blad een probleem. Zodra de bol bloeit, mag dit blad gelukkig afgeknipt worden. Of plant de bollen tussen andere planten, zoals Hosta of Nepeta, die het lelijke blad van de sier-ui zullen overgroeien. Ten tweede is het als vlinderliefhebber niet leuk als je net een blauwtje op een allium giganteum ziet zitten en er een keizerlibel voorbij schiet die 't blauwtje grijpt om op te peuzelen. Gelukkig houden de meeste vlinder-enthousiastelingen ook van libellen en van de natuur in het algemeen. Want dit leed is moeilijk te voorkomen. Een derde probleem doet zich voor bij allium sphaerocephalon, ook wel trommelstokje genoemd. In tegenstelling tot wat zijn naam doet vermoeden staat dit uitje niet altijd sterk rechtop. Maar valt om, op zoek naar de zon. Een open zonnige plek, op droge, redelijk arme grond

geeft de beste stengels. Ook kunt u de bollen tussen stevige planten zetten, die als steun dienen, zoals Agastache, Gaura of Verbena.

Uit het voorgaande blijkt wel dat je meer plezier hebt van sier-uien als je ze combineert met specifieke vaste planten. De vlinders hebben er ook meer plezier van, mits de combinatieplanten goede nectarleveranciers voor hen zijn. Zelfs voor libellen is het prettig als er meer insecten (lees: potentiële prooien) worden aangetrokken door naburige planten. Hieronder volgen dan ook enkele soorten alliums met combinatiesuggesties.

Allereerst een van de bekendste sier-uien; de Allium 'Purple Sensation'.

Allium aflatuense 'Purple Sensation'; een dieppaarse bol met een doorsnede van 12-14cm. De stengel is 60-80cm hoog. Bloeit in mei en juni in de zon of halfschaduw. Heeft u een plekje op doorlatende grond met 4 tot 6 uur zon, dan kunt u deze allium combineren met Aster, Hosta, Judaspenning (Lunaria) en damastbloem (Hesperis). Met deze combinatie heeft u grote kans leden van de familie van de witjes te lokken. Ziet u een geaderd witje of oranjetipje onrustig vliegen bij de Hesperis of de Lunaria, let dan op! Grote kans dat het een vrouwtje is dat een wit puntig eitje gaat afzetten onder een blad of bloemknop.

Hesperis matronalis alba

De volgende variëteit zou de grote broer van de 'Purple sensation' kunnen zijn.

Allium 'Globemaster'; een grote purperviolette bol van 25cm doorsnede op een stengel van 130cm hoogte. In veel situaties bijna te groot om mooi te zijn. Gelukkig wordt het formaat met de jaren handzamer tot ongeveer 12cm doorsnede en een stengellengte van 90cm. Bloeit vanaf begin juni langdurig. Mooi te combineren lilakleurige lavendel, paarse salie en roodpaarse spoorbloem (Centranthus). Voor een zonnige plaats op doorlatende grond.

foto; bloembollenparadijs.

Bedenk bij deze foto hoe groot een Atalanta is, en u ziet het formaat van de Globemaster voor u. Naast de Atalanta trekt u met deze planten witjes, citroentjes, kleine vos, distelvlinder en nachtvinders. In gebieden waar de kolibrievlinder veel voorkomt is de kans aanwezig dat deze, overdag vliegende nachtvlinder, een klein rond groen eitje gaat afzetten op de bloemknoppen of op het blad van de Centranthus.

Via internet is het eenvoudig zoeken naar foto's van alliums met vlinder erop (Google ; allium butterfly Photo). Ook op diverse Forums wordt over vlinders en sier-uien gesproken. Een veel genoemde allium voor vlinders is de allium giganteum.

Allium 'Giganteum'; een grote purperviolette bol van 12-15cm doorsnede op een stevige stengel van 130cm hoogte. Een bol bestaat uit meer dan 100 kleine bloempjes, gevuld met nectar. Niet vreemd dus, dat vlinders deze bol weten te vinden. Bloeit in juni , soms ook nog in juli. De bol zelf kan op een droge plaats staan. Maar samen met

Geranium 'Rozanne', Verbena en Vingerhoedskruid is een zonnige plaats op doorlatende, licht vochthoudende grond beter. Mede door de Verbena trekt deze combinatie vele soorten vlinders aan.

foto; Buddy don (New York)

Allium giganteum met witte digitalis op de achtergrond.

In de beroemde gravelgarden van Beth Chatto in Engeland staan veel soorten alliums. Ook staan er andere vlinderlokkende mediterrane planten als Brem, Tijn, Oregano en Lavendel. In de zomer fladderen de vlinders en zoemen de bijen er dat het een lieve lust is. De gravelgarden krijgt nooit extra water, maar toch weten vele planten de droge periodes te overleven. Waaronder de allium sphaerocephalon.

Allium sphaerocephalon ; ook wel trommelstokje genoemd. Smal grasachtig blad, een stengel van ong. 60cm met erop een eivormige roodpaarse bol. Beth Chatto heeft in haar gravel garden deze bol gecombineerd met Gaura en Verbena. Enorm veel vlinders en andere insecten worden in haar tuin naar deze inheemse bol gelokt. Denk aan kleine vos en dagpauwoog, maar ook diverse zandoogjes en de kleine vuurvliedder houden van deze bloembol. Gecombineerd met Verbena, vedergras (Stipa) en Gaura is de verhouding tussen de planten; 30 alliumbollen, 3 verbena, 7 Stipa en 3 Gaura. Mooi om ervoor een rand van lavendel te zetten. Deze planten staan graag op een zonnige, open plek in doorlatende grond. Mag zelfs droge grond zijn, mits deze verbeterd wordt met compost.

Allium sphaerocephalon

Verbena bonariensis met kleine vos

De volgende allium is meer dan een sier-ui en bij iedereen bekend als bieslook.

Allium schoenoprasum 'Forescate' ; Een bieslook met een pittige karmijnroze-lila bloem die qua kleur de concurrentie met sier-uien makkelijk aankan. Een sierplant die eetbaar is en het op een zonnige plek goed doet. Vooraan in de border is deze allium ook voor vlinders aantrekkelijk. Zeker als ernaast lage planten staan, erachter

mogen dan weer hogere planten. Samen met pijpenstrootje (Molinia), bergamotplant (Monarda) en Liatris staat hij het liefst op doorlatende, maar vochthoudende grond.

monarda (in knop) met nachtvlinderrups

Last but not least de allium senescens, die in Engeland de beste vlinderlokkende allium genoemd wordt.

Allium senescens ; lilaroze bloemen met smal blad dat het hele seizoen mooi blijft! Deze bol is inheems in Europa, waar hij op droge stenige plaatsen groeit. In een rots- of grindtuin zal deze bol zich dan ook zeker thuis voelen. Een mooie rotstuin kunt u maken met oregano, tijm en gewone rolklaver (Lotus corniculatus).

Lotus corniculatus is een waardplant voor vele vlinders, waaronder icarusblauwtje, groentje en St-Jans vlinder. Het is ook de belangrijkste voedselplant voor de rups van het bruin dikkopje. Een vlindertje dat op de 10-voor-12-lijst staat en met uitsterven wordt bedreigd. Wij als particulieren kunnen weinig voor dit vlindertje betekenen, maar woont u in de buurt van bloemrijke graslanden, wegbermen of bosranden, dan kunt u met Lotus corniculatus wel het icarusblauwtje, het groentje of de st jansvlinder naar uw tuin lokken. Combineer de Lotus met allium senescens, oregano en tijm op een ruime zonnige open plek. Op een wat vochtigere plek met redelijk wat zon plant u nog zenegroen (Ajuga reptans). Grote aantallen zijn hierbij van belang, zeven of liefst meer planten van de rolklaver en het zenegroen. De waardplant lotus corniculatus kunt u zelf zaaien of planten bestellen bij een kweker. (bijv. www.border.nl)

Als u geen plaats meer heeft voor nieuwe beplanting, probeer dan eens enkele bollen tussen uw bestaande planten. Alle lila, witte en paarsrode alliums van 60cm of hoger combineren goed met Geranium 'Rozanne' of andere doorbloeiende blauwe geraniums, waar altijd een zweem paars in zit.

Lila alliums staan ook erg mooi bij geelgroene planten, zoals Alchemilla (vrouwenmantel), Euphorbia (wolfsmelk), Caryopteris x clandonensis 'Worcester Gold' of hosta. Het is vooral mooi als u de bollen door de borders verspreidt. Dat geeft een rustiger en evenwichtiger beeld dan 20 bollen op één plek.

In een groot vlak met lavendel of tussen rozen staat Allium cristophii erg mooi. En in een border met Nepeta (kattenkruid) of Salvia is altijd plaats voor een paar Alliums giganteum ,Globemaster of Purple Sensation.

Allium sphaerocephalon past goed bij grassen; in een bloemenweide of tussen siergrassen, zoals Molinia, Pennisetum of Stipa.

Enkele potten met Allium senescens, oregano en tijm op een open plaats in de zon worden al door vlinders bezocht.

U kunt de bollen planten van eind september tot half december. Zoals u leest is er altijd een mogelijkheid om uzelf en vlinders een plezier te doen!

De zweefvlieg op een allium sphaerocephalon is misschien wel een lekker hapje voor de bloedrode heidelibel

Overzicht van de combinaties:

Allium aflatuense 'Purple Sensation'

- Lunaria rediviva (vaste judaspenning, zachtlila bloem, h90, bl 5-6) $\phi \phi \bar{F}$
- Hosta 'So Sweet' (Hartlelie, groen blad met crèmewitte rand, witlila bloem, h60, bl 7-8) \bar{F}
- Hesperis matronalis (alba) (Damastbloem, lilaroze of witte bloem, h70, bl 5-6) $\phi \phi \bar{F}$
- Aster frikartii 'Mönch' (Herfstaster, lila-paarse bloem, h70, bl 8-10) $\phi \bar{F}$

Allium 'Globemaster'

- Allium atropurpureum (sier-ui, donkerpurperen bloem, h70, bl 6-7) $\phi \Delta \bar{F}$
- Centranthus ruber (rode valeriaan of spoorbloem, rozerode bloem, h70, bl 6-8) $\phi \Delta \Delta \bar{F}$
- Salvia nemerosa 'Caradonna' (Salie, blauwpaarse bloeiaren, h70, bl 6-8) $\phi \Delta \bar{F}$
- Lavandula angustifolia 'Hidcote' of 'Silver Blue' (Lavendel, h45, bl 6-7 of 6-8) $\phi \Delta \bar{F}$

Allium giganteum

- Digitalis purpurea (Sutton's Apricot) (Vingerhoedskruid, lilaroze (abrikoos), h150, bl 6-7) $\Delta \Delta \bar{F}$
- Verbena bonariensis (Paarse bloemschermjes op lange stelen, h140, bl 7-9) $\phi \Delta \bar{F}$
- Solidago 'Golden Mosa' (Guldenroede, gele bloempluim, h70, bl 7-8) $\phi \Delta \Delta \bar{F}$
- Geranium 'Rozanne' (Ooievaarsbek, blauwe bloemen, h 30, bl 70) $\phi \Delta \bar{F}$

Allium sphaerocephalon

- Verbena bonariensis (Paarse bloemschermjes op lange stelen, h140, bl 7-9) $\phi \Delta \bar{F}$
- Gaura lindheimeri (prachtkaars, witte ijle bloemen, h90, bl 7-10) \bar{F}
- Stipa tenuissima (Vedergras, zilverwitte bloeipluimen, h60)
- Lavandula angustifolia 'Hidcote' of 'Silver Blue' (Lavendel, h45, bl 6-7 of 6-8) $\phi \Delta \bar{F}$

Allium schoenoprasum 'Forescate'

- Thymus 'Porlock' (Tijm, purperroze bloem, h5-15cm, bl 6-7) $\phi \Delta \Delta \bar{F}$
- Molinia caerulea 'Variëgata' (Pijpenstrootje, crème met groen gestreept blad, h 55cm)
- Liatris spicata (purperroze aarvormige bloem, h70cm, bl 7-8) $\phi \bar{F}$
- Monarda 'Oudolf Charm' of bradburiana (Bergamotplant, zachtroze, h80cm, bl 7-8) $\Delta \Delta \bar{F}$

Allium senescens

- Origanum laevigatum 'Herrenhausen' of 'Hopleys' (Oregano, purperroze bloei, h50, bl 7-9) $\phi \Delta \Delta \bar{F}$
- Thymus serpyllum (Tijm, paarsroze bloei, h15, bl 6-9) $\phi \Delta \Delta \bar{F}$
- Lotus corniculatus (Rolklaver, gele bloemen, h20, bl 5-8, niet bemesten!) $\phi \phi \Delta \Delta \bar{F}$

Symbolen :

ϕ = waardplant dagvlinder

Δ = waardplant nachtvlinder

ϕ = nectarplant dagvlinder

Δ = nectarplant nachtvlinder

\bar{F} = nectarplant zweefvliegen/bijen/etc. = potentiële prooien voor libellen

h80 = plant is 80 cm hoog

bl 7-9 = plant bloeit van maand 7 tot in maand 9 (juli tot in september)

Voor meer plaatjes, kijkt u op de sites van de bollenkwekers ;

www.pcnijssen.nl

www.verberghe.nl

www.bloembollenparadijs.nl

Geraadpleegde literatuur;

- **Crafer, Tim.** Foodplant list for the Caterpillars of Britain's Butterflies and Larger Moths. Atropos 2005
- **Fischer, tom .** 100 combinations dazzling perennials. Timber Press 2009
- **Herwig, Modeste.** Bepantingsplannen: maak de mooiste combinaties voor jouw tuin. Unieboek/Het Spectrum 2010
- **Pavord, Anna.** Bulb . Octopus Publishing Group 2009
- **Waring, P. en Townsend, M.,** Nachtvinders: veldgids Nederland en België. Tirion 2006/2007
- **Wynhoff, I., van Swaay, C. en van der Made, J.** Veldgids Dagvlinders, KNNV/Vlinderstichting 1999